

strani jezici

5236

U ovom broju:

- Idejnost i nastava stranih jezika
- Interpretacija interferencije u lingvistici i lingvometodici
- Evolucija u razvoju globalno-strukturalne audiovizuelne metodologije
- Primjena znanstveno-stručne komunikacije u nastavi čitanja
- Resursni centar — što je to?
- Osnovne izgovorne razlike između britanskog i američkog engleskog
- Živa riječ
- Naša iskustva
- Prilozi knjiga
- Bibliografija

3

Casopis za unapređenje nastave stranih jezika • Izdaju Sekcija za strane jezike Hrvatskog filološkog društva i Skolska knjiga • Zagreb 1975.

Casopis izlazi četiri puta godišnje. Godišnja pretplata 60.— ND. Za inozemstvo 120.— ND. Pojedini broj 15.— ND. Dvobroj 30.— ND. Pretplate šaljte na adresu: Školska knjiga, Masarykova 28, 41000 Zagreb, Ziro račun broj 30107-601-3018

Glavni urednik:

Rudolf Filipović

Zamjenik glavnog urednika:

Antica Menac

Tajnik uredničkog odbora:

Olija Perić

Članovi uredničkog odbora:

Davorka Celmic (Naša Iskustva) — Rudolf Filipović (Lingvistika i Diskusija) — Oktavija Gerčan (Naša Iskustva) — Josip Jernej (Prikazi knjiga i Bibliografija) — Mirjana Jurčić (Metodika i Naša pošta) — Antica Menac (Lingvistika i Živa riječ) — Zlatko Muhvić (Kronika) — Miho Skljivarov (Metodika)

Adresa uredništva:

Filozofski fakultet, Odsjek za anglistiku, soba B-013, Đure Salaja 3, 4100 Zagreb, telefon: 513-155, kućni 141

Grafički urednik:

Krešimir Haluga

Lektor:

Dragica Latinac

Korektor:

Marka Jakovljević

Tisak:

Grafički zavod Hrvatske Zagreb, Frankopanska 26

Sadržaj

- A. Kolka: Idejnost i nastava stranih jezika . . . 161
 D. Celmic: Uloga i mjesto stranog jezika u usmjerenom obrazovanju 164
 I. Ivančević: Nastava stranih jezika u duhu zaključaka Desetog kongresa Saveza komunističara Jugoslavije 166

Lingvistika

- B. Stanković: Interpretacija interferencije u lingvistici i lingvometodici 167

Metodika

- K. Montani: Evolucija u razvoju globalno-strukturne audiovizuelne metode 176
 L. Trimble: Primjena znanstveno-stručne komunikacije u nastavi čitanja 183
 D. Celmic: Resursni centar — što je to? . . . 187

Diskusija

- Ž. Bujas: Osnovne izgovorne razlike između britanskog i američkog engleskog 191

Živa riječ

- A. Schumacher: A Kansan Birthday Bar-be-que . . . 198
 V. Simonin: Un repas à la française ou la bru reçoit sa belle-mère pour la première fois . . . 201
 G. Postl-Božić: Blumenkohl oder Karfiol? . . . 204
 G. Kovaljova: Обед национальной русской кухни 208
 V. Bevilacqua: A cena in trastevere 210

Naša Iskustva

- L. Tudor: Grupni rad viza za stvaralačku aktivnu suradnju učenika i nastavnika 212
 M. Klepač: Projekt »Australija« 215
 N. Kocian: 'Mal was anderes — eksploatacija teksta, transfer 218
 V. Reiser: Jedan od načina korištenja TV-emisija u nastavi njemačkog jezika u gimnaziji . . . 223
 R. Unković: Prelazak na pismo u nastavi ruskog jezika u V razredu osnovne škole 226

Kronika 230

Prilozi knjiga 233

Bibliografija 237

strani jezici

God. IV

1975

Broj 3

IDEJNOST I NASTAVA STRANIH JEZIKA

1. Jezik kao instrument komunikacije ima svoju društvenu ulogu i u nastavi. Strani se jezik, isto kao i materinji, javlja u školi u dvostrukoj ulozi — on je i predmet poučavanja. Postoji, doduše, jedna razlika između prvog i drugog jezika, odnosno materinjeg i stranog, a to je da se prvi javlja kao instrument komunikacije, usvojen jezični sistem, koji se u nastavi analizira radi proširivanja i produbljivanja, dok drugi treba da se tek tokom poučavanja usvoji, što znači da od jednog, na početku posve primitivnog instrumenta komunikacije s vremenom postaje sve složeniji i moćniji.

2. Učenje stranih jezika ima uz svoj lingvistički aspekt i kulturni, jer uvijek uključuje dodir s u većoj ili manjoj mjeri sličnom, odnosno različitom kulturom i civilizacijom (u povijesnom, umjetničkom i ideološkom smislu). Svaki od tih dodira može dovesti do posuđivanja, čije posljedice mogu biti dobre, ali i loše, ovisno o tome kako se u zbiru utjecaja odražavaju na zajednicu. Kriteriji po kojima se ti utjecaji ocjenjuju moraju proizlaziti iz vlastitih društvenih ciljeva.

U društvenim zajednicama javljaju se otpori prema uvezenoj kulturi, čak i kad se radi o vrlo sličnim kulturama. Razumljivo je da su još neformirane ličnosti školskog uzrasta posebno osjetljive na strane utjecaje, ponekad im podliježu, te oni postaju pomodarstvom u dijelu omladine, pa je to i pedagoški problem.

3. Svaka zajednica ima svoje društveno-političke i ekonomske ciljeve razvoja na kojima izgrađuje svoj sistem društvenih vrijednosti. Učenjem stranih jezika povećava se ukupna jezična moć zajednice i istodobno širi i jača područje dodira koje smo nazvali kulturnim. Nastaje odnos u kojemu se usporuđuju i suprotstavljaju dvije zajednice i njihove vrijednosti povezane zajedničkim jezikom, koji može biti na obje strane materinji, na obje strane strani jezik ili na jednoj strani strani jezik, a na drugoj materinji.

4. Odgojni i obrazovni ciljevi izvode se iz društvenih, usklađeni su, dakle, s usvojenim vrijednostima i prilagođeni potrebama pedagoške prakse. U nas je idejnost u nastavi jasno marksistički usmjerena. Želimo razvijati

Inv. br. 5236

svestrane i slobodne ličnosti (nezavisnost), koje istodobno znaju poštivati prava i slobodu drugih (reciprocitet). Nastava stranih jezika igra značajnu ulogu u ostvarivanju tih odgojnih ciljeva. Naravno da je bitan uvjet za to povoljna pedagoška atmosfera zasnovana na odgovornom radnom i suradnom odnosu nastavnika i učenika, u kojem prvi vodi i usmjerava, uz poštivanje ličnosti drugoga, a svoj autoritet temelji na cjelovitosti svog moralnog, stručnog i idejnog lika.

5. Različita shvaćanja i pogledi na svijet jesu stvarnost. Dostupnost proizvoda drugih kultura (i civilizacija), dakle i ideologija kao sastavnih dijelova kultura, u naše je vrijeme dostigla ogromne razmjere zahvaljujući izvanrednom tehničko-tehnološkom napretku sredstava masovnih informacija i opsežnoj međunarodnoj razmjeni. Posljedica takvog stanja je izloženost i pojedinca i zajednice silnom pritisku svih mogućih utjecaja.

Iskustvom možemo lako utvrditi da kod istih vijesti na istom jeziku namijenjenih istom slušaocu radio-stanica raznih zemalja, čak i kad se događaji kao takvi objektivno prikazuju s obzirom na materijalnu istinu, konotacije dobro poznatih riječi političkog registra odaju ideološku orijentaciju interpretatora vijesti. Mnoge teškoće u sporazumijevanju među ljudima koji zadovoljavajuće vladaju istim jezikom proizlaze iz kulturnih, a unutar njih posebno ideoloških, razlika. Te su teškoće i pedagoški problem, no put k njihovu svladavanju nije u nastojanju da se usvoji tuđa kultura i ideologija, pod čim razumijevamo potiskivanje svoje, već u upoznavanju tuđeg i istodobnom čuvanju i njegovanju svojeg.

Otvorena zemlja poput naše brani se od idejno neprihvatljivih stranih utjecaja snagom vlastitih uvjerenja i argumenata, pa to treba da bude i pedagoška praksa. U učeniku valja razvijati kritički pristup prema svakom radnom materijalu u školi, kao i prema produktima stranih kultura izvan škole. Pitanje je pedagoške umješnosti nastavnika kako nenametljivo usmjeravati tokove razmišljanja učenika k željenim zaključcima i stavovima, tako da ih doživljavaju i usvajaju kao svoje, a ne nametnute. Poučan je primjer kako nam je naša televizija prikazala izvanrednu seriju »Svijet u ratu« (»World at War«, britanske proizvodnje), koja bi nam neosporno dala uvjerljivu, no ipak pristranu sliku o ulozi pojedinih zemalja članica antifašističke koalicije u II svjetskom ratu, da nije bilo izvrsnih, sažetih i povijesnim činjenicama potkrijepljenih komentara vojnog stručnjaka, koji su nas uveli u svaku epizodu.

6. Znanje nekog jezika znači sposobnost uspostavljanja zajedničkog jezičnog sistema — koda u komunikaciji, između govornika i slušaoca. Ako su učesnici komunikacije, jednostavnije rečeno usmenog ili pismenog razgovora, pripadnici različitih kulturnih zajednica, onda su smetnje u komunikaciji upravo razmjerne s razlikama u kulturama, odnosno, što su razlike veće, i smetnje su to češće. Za pojedinca koji se našao u novoj kulturnoj i jezičnoj sredini potpuno prevladavanje razlika na kraju najčešće znači integraciju i postupno udaljšavanje od prvotnog kulturnog nasljeđa i uključivanje s više ili manje uspjeha u novo. O toj nam pojavi svjedoči i duga historija migracija stanovništva. No naša je školska situacija posve drukčija od naprijed opisane. Učenik je smješten u svojoj kulturnoj sredini i uz to svjesnim naporom odgajatelja izložen njezinim pojačanim utjecajima. Jezik odražava našu sliku svijeta, pa prema tome i ideološka sastavnica kulture, koja također utječe na naše predodžbe, isto tako predstavlja u komu-

nikaciji među članovima raznih jezičnih i kulturnih zajednica činilac smanjivanja ili povećavanja smetnji u komuniciranju. (To zacijelo vrijedi i za članove iste zajednice različitih idejnih opredjeljenja, no to nije predmet našeg razmatranja.) Naši obrazovni ciljevi, dakle, jesu: što više približiti učenu sistemu stranog jezika i upoznati ga s bitnim značajkama i tekovinama kulture naroda čiji jezik poučavamo.

U našoj pedagoškoj praksi polazimo od stava da u ravnopravnim odnosima među narodima i jezična praksa treba da bude lišena hijerarhijskih odnosa, što znači da svaki učesnik u komuniciranju treba da bude svjestan kulturne pripadnosti drugoga, bez obzira na to da li je instrument — jezik nekome od učesnika materinji, a nekome strani. Potreba za međusobnim razgovorima, ekonomskom i kulturnom razmjenom, te upoznavanjem, opća je, ona nije više nužda jednih i privilegij drugih. Stoga iz nastave treba izbaciti svako imitiranje pripadnika jezične zajednice čiji jezik učimo, jer ono u sebi uvijek nosi klicu samoodbacivanja i osjećaja manje vrijednosti. Kao nastavnici polazimo uvijek od pretpostavke da uspostavljanju komunikacije prethodi zajednička želja i da je reciprocitet uvjet za njezinu uspješnost. Naši odgojni ciljevi, dakle, jesu: razvijanje duha humanizma i internacionalizma uz čuvanje i jačanje svog klasnog i nacionalnog identiteta.

7. U značajnom doprinosu nastave stranih jezika ostvarivanju odgojnih i obrazovnih ciljeva naše škole i razvijanje marksističke idejne orijentacije mora i može naći istaknuto mjesto. Valja odbaciti naivna shvaćanja po kojima je problem riješen ako u školi učeniku pružimo samo »idejno čiste« radne materijale. (Pod tim nazivom često nudimo sliku idealizirane stvarnosti, projekciju naših želja kao realnost.) Takvim pristupom stvaramo lažni svijet škole, odvojen od istinskog života i stvarnosti, koji se kako učenici sazrijevaju sve više kompromitira u njihovim očima i sve manje može utjecati na formiranje mladih ličnosti. Lenjin je rekao da ne bi imao povjerenja u odgoj i obrazovanje kad bi bili satjerani samo u školske klupe i otrgnuti od života. A to je duboka pedagoška spoznaja, koju uvijek valja imati na umu. Radni materijali treba da odražavaju raznolikost u stvarnosti, raznolikost u odnosima prema toj stvarnosti, koje proizlaze iz razlika u ideologijama, a interpretacija te stvarnosti u duhu naše odgojne politike zadatak je nastavnika. Prema tome, svaki se materijal može upotrijebiti, ali i zloupotrijebiti, u odgojnom pogledu. Ključ je po našem uvjerenju u *pristupu*, a ne u radnom materijalu, koji, doduše, treba da bude primjeren uzrastu i predznanju učenika, kao što, uostalom, i pristup treba da bude primjeren, pa je, prema tome, odlučan faktor nastavnik koji ga određuje. Zalažemo se prvenstveno za čistoću idejnog pristupa. Uspješnost izvršavanja prvorazrednog odgojnog zadatka — idejnog usmjeravanja učenika, velikim dijelom zavisi o pedagoškoj umješnosti i idejnom opredjeljenju i spremnosti nastavnika da iskoristi radne materijale i aktualne događaje, kad god mu pružaju mogućnosti za marksističko idejno usmjeravanje učenika.

Jasno je da za izvršavanje tog izuzetno odgovornog i važnog pedagoškog zadatka nastavnici stranih jezika moraju biti osposobljeni, a to se mora odraziti i u koncepcijama programa budućeg nastavnog kadra i njegova kasnijeg stručnog permanentnog usavršavanja. Presudni činilac je ipak — ČOVJEK.

LITERATURA

- Deseti kongres SKJ, Izdavački centar »Komunist«, Beograd 1974.
Filipović, Rudolf: Kontakti jezika u teoriji i praksi, Školska knjiga, Zagreb.
Katičić, Radoslav: Oko temelja jezikoslovlja, *Suvremena lingvistika* br. 9.
Lenjin: O komunističkom odgoju, obrazovanju i učenju, Informativni pre-gled, br. 1, Informativna služba CK SKH, Zagreb 1974.
Piaget, Jean: *To Understand is to Invent*, Grossman Publishers, New York.
Sapir, Edward: *Language*, Harcourt, Brace & World, Inc., New York.

Aleksandar Kolka

ULOGA I MJESTO STRANOG JEZIKA U USMJERENOM OBRAZOVANJU

Osnove plana i programa nastave stranih jezika u okviru fonda od 140 sati imaju za cilj da osiguraju jedinstvenu bazu za sve škole, a na toj osnovi svaka vrsta obrazovanja nadgrađivat će svoj program u vezi s usmje-renjem koje obrazuje.

Prema tome, cilj nastave stranih jezika mnogo je širi i ima dvostruku funkciju: osposobljava učenika da svlada govornu kompetenciju i uvodi ga u specifičnosti tako zvanog tehničkog jezika ili jezika struke.

Iz toga proizlazi da u nastavku školovanja (završna faza, tj. 7. i 8. go-dina učenja) u svim školama strani jezik treba da bude u funkciji obra-zovanja i da omogućiti učeniku da stekne ona znanja koja će mu omogućiti da se stranim jezikom služi u svrhu praćenja stručne literature i bržeg tran-sfera znanja, u cilju primjene dobivenih informacija u tehnološkom procesu i boljeg funkcioniranja na radnom mjestu.

Da bismo to postigli, programe nastave stranih jezika u stručnim ško-lama treba postaviti tako da se učeniku omogućiti da:

- upozna specifičnosti stručnog jezika;
- zna pronalaziti i koristiti se raznim izvorima informacija;
- nauči izdvajati osnovne misli i da ih interpretira na materinjem ili stranom jeziku, pismeno ili usmeno, ovisno o potrebama profila koji se obrazuje;
- svlada čitanje dijagrama, shema, crteža itd.;
- ovlada sistemom definicija (generalizacije i sistematizacije).

Zavisno od vremenski utvrđenog fonda sati, odredit će se hoće li ko-načni cilj biti usvajanje aktivnog ili pasivnog znanja jezika.

Upravo su u toku diskusije o razradi planova i programa završne faze (usmjerenog obrazovanja) i vrlo često dolazi do nesporazuma u interpre-taciji osnova nastave stranih jezika pa neke grupacije škola ne planiraju nad-gradnju osnova te prestaju s izučavanjem stranih jezika nakon dovršene dru-gue godine školovanja, tj. u početnoj fazi. Na taj bi način jedan dio omla-dine bio u lošijem položaju jer obrazovanje koje stječu ne bi obuhvatilo i strani jezik.

Prateći te pojave, Zavod za unapređivanje stručnog obrazovanja SRH smatrao je da je potrebno intervenirati pa je svim školama upućen dopis koji u cijelosti prenosimo.

Davorka Celmić

Srednjim školama SR Hrvatske

Prateći rad na pripremanju nastavnih planova i programa na bazi Osnova plana i programa srednjih škola, zapazili smo da se pojedine srednje škole ne pridržavaju zakonskih odredbi o načinu donošenja nastavnih planova i programa. To se naročito osjetilo u tretiranju stranih jezika prilikom komponiranja planova i programa pojedinih srednjih škola. Zakon o načinu donošenja nastavnih planova i programa (Nar. novine broj 1, str. 10, član 7 od 12. 1. 1968) glasi: »U pripremanju nastavnih planova i programa zatražiti mišljenje i primjedbe osnivača škole, Zajednice obrazovanja, odgovarajućih visokoškolskih ustanova, kao i privrednih i drugih organizacija i ustanova koje su zainteresirane za kadar što ga škola obrazuje. Škole su dužne prije donošenja nastavnih planova i programa razmotriti primljene primjedbe i prijedloge. Utvrđeni nastavni plan i program, zajedno s prijedlozima i primjedbama koje nisu usvojene i svojim mišljenjem o njima, škola dostavlja Zavodu za unapređivanje stručnog obrazovanja SRH.«

Budući da se ne postupa prema Zakonu o donošenju nastavnih planova i programa, Zavod smatra da treba upozoriti na ovo:

1. Smisao je suvremene reforme odgoja i obrazovanja u oblikovanju što potpunijeg obrazovanja s ciljem formiranja kompletne mlade ličnosti koja treba pridonijeti izgradnji socijalističkog društva. Ne bi se smjelo dogoditi da usmjereno obrazovanje ide korak natrag u odnosu na dosadašnje sadržaje obrazovanja, a s time u vezi ne smije se smanjivati ni nivo nastave stranog jezika koji smo do danas postigli. Svaka se takva mjera ako je nužna u pojedinoj situaciji treba svestrano raspraviti, imajući pred očima interese i potrebe udruženog rada koje ne smiju biti zasnovane na subjektivnim stavovima pojedinaca nego na društvenim interesima udruženoga rada.

Ukoliko se ipak donesu odredbe suprotne takvom stavu Zavoda za unapređivanje stručnog obrazovanja i smatraju da strani jezici nisu potrebni nekom profilu obrazovanja, treba svestrano obrazložiti takve prijedloge.

2. Izučavanje stranog jezika u završnoj fazi usmjerenog obrazovanja mora biti podređeno funkciji struke, odnosno zanimanja i interdisciplinarno povezano sa stručnim nastavnim područjima pojedinih profila. Cilj je takvog programa stranog jezika postići što bolju osposobljenost za radno mjesto, jer znanje stranog jezika neposredno utječe na bolje poznavanje i uspješniju primjenu tehnologije i njezinih inovacija. U trenutku kad se donose prijedlozi plana i programa završne faze usmjerenog obrazovanja Zavod za unapređivanje stručnog obrazovanja SRH smatra da mora upoznatiti sve obrazovne ustanove, kao i organe pojedinih zajednica sa svojim stajalištem i izražava spremnost da svestrano pomogne u programiranju pojedinih područja pa tako i stranog jezika u funkciji potreba udruženog rada.

Direktor zavoda:
Zlatko Jurković, v. r.

NASTAVA STRANIH JEZIKA U DUHU ZAKLJUČAKA DESETOG KONGRESA SAVEZA KOMUNISTA JUGOSLAVIJE

Motivi za učenje stranih jezika bili su i ostaju osnova za postavljanje ciljeva nastave.

Ne tako davno ljudi su mogli biti zadovoljni ako su dobro poznavali svoj maternji jezik u usmenoj i u pismenoj formi.

Međutim, postepeno se osetila potreba međusobne razmene kulturnih dobara. Učenici su se osposobljavali za čitanje i razumevanje stranog jezika da bi nešto više saznavali iz kulture drugih naroda. Tome je bila prilagođena i metodika nastave.

Razvoj nauke, napredak industrije, sve rasprostranjenija međunarodna trgovina, sve veća povezanost sveta vazдушnim saobraćajem — doprineli su da ljudi iz raznih zemalja dođu i u lične kontakte. To je izazvalo potrebu osposobljavanja učenika i za komuniciranje na stranim jezicima.

Društveno-politička kretanja naše zemlje, već i pre, a naročito posle Desetog kongresa SKJ, kad su zacrtana sadašnja i buduća stremjenja, jasno su ukazala na vanredan značaj poznavanja stranih jezika od strane svih radnih ljudi — bez obzira na kojem se radnom mestu nalaze.

Nastavu stranih jezika ne možemo više posmatrati kao stvar pojedinca, niti smemo dozvoliti da se ona nekim dekretom ukine u nastavnom planu i programu, bilo kojeg stepena obrazovanja. Poznavanje stranih jezika danas je neophodnost za uspešan društveno-ekonomski razvoj i međunarodni ugled naše zemlje.

Da je to tako, navodimo samo nekoliko stavova iz Zaključaka sa X kongresa SKJ.

»Intenzivnija međunarodna saradnja u oblasti nauke, kulture i obrazovanja.«

»Šire povezivanje sa svetom, posebno sa zemljama u razvoju.«

»Budućnost naše zemlje, njen ekonomski uspon i dalja afirmacija na međunarodnom planu u tesnoj je vezi sa širinom intenziteta saradnje zemalja u razvoju.«

»Program budućeg razvoja treba da vodi računa o orijentaciji prema zemljama u razvoju, kao dugoročnoj strateškoj komponenti naše politike.«

»Naš je ekonomski i politički interes i obaveza svestrano razvijanje ekonomske, naučne i tehnološke saradnje sa zemljama u razvoju.«

»Efikasnije uključivanje u međunarodnu podelu rada.«

»Proizvodna i naučno-tehnička saradnja, zajednička ulaganja i drugi oblici ekonomske saradnje s pojedinim zemljama i sa međunarodnim ekonomskim grupacijama.«

Itd.

Ovi stavovi ne mogu ostati samo na papiru. Oni se moraju sprovesti u praksi. Njihovo oživotvorenje zavisi od radnih ljudi, koji će učestvovati u konkretnim akcijama. Za uspešnu realizaciju akcija jedna je od bitnih komponenata i poznavanje stranih jezika. Bez mogućnosti sporazumevanja ne može biti ni razumevanja među narodima, kao što nema ni prave saradnje na kulturnom, ekonomskom i društvenom planu.

Zbog toga nastava stranih jezika tek posle Desetog kongresa SKJ dobija svoj pravi značaj. Toga moraju biti svesni, ne samo nastavnici stranih jezika, već i svi radni ljudi naše zemlje.

Irina Ivančević